

11. Et domus regis, — scilicet dices. Jabet Deus Propheta, ut a populo ad proceres sermonem converteret (1).

12. Domus David, — id est domus regis: rex enim erat ex stirpe David. Meminit Davidis, quia posteros ejus ad iudicium et justitiam exhortari volebat, in qua excelsit David, ut patet II Reg. VIII, 13, q. d. Si filii estis David, Davidis opera facite.

MANE, — id est tempestive, vigilanter, diligenter et cito absolvitelites et causas innocentum. Ita Hugo et Lyranus.

Secundo, Vatablus, « mane, » inquit, cum scilicet jejuni estis, ne per ebrietatem turbato cerebro, pervertatis iudicium.

Tertio, mystice S. Hieronymus, Rabanus, Hugo: « Mane, » inquit, id est in luce justitiae, non in tenebris falsitatis. Primus sensus simplicissimus est.

13. ECCE EGO AD TE HABITATRICEM VALLIS SOLIDAE. — Pro solida hebraice est צור tsur, quod Symmachus, ait S. Hieronymus, vertit, *petram*; Theodotion, *obsessam*; Aquila secunda editio, *Tyrum*; Noster, *solidam*; Chaldeus, *valem fortitudinis*. Notat ergo Judaeam et maxime Jerusalem, ait S. Hieronymus, quae in valle solida et forti instar petrae sita, munitur Sion, et aliis montibus ac muris maximis, instar Tyri: Ita ut simul petra, sive rupes, esset et vallis (2).

Secundo, quia, ut ait S. Hieronymus, uti Tyrus mari, Ita Jerusalem obsessa Babylonio cingebatur

(1) Vere monet Schnarrerus, quae tribus reliquis hujus capituli versibus in regem regiosque amicos dicta referantur, non esse continenter legenda cum sermone antecedente, aut eodem tempore quo superiora prolata rotanda esse, licet si sint nullo intervallo per copulam ut adjuncta. Etiam, inquit, cum eo maxime spectent, ut ad jus strenue dicendum, atque ad rapacium hominum injuriam reprimendam excitentur reipublicae administrari; credibile est, ea non demum tunc, cum urbi arma admovebant Babylonii, sed alio quodam die antea tempore prolata fuisse. Hunc autem quem nunc occupant locum non alia de causa meta esse censenda sunt, quam quod qui praecedit sermo, et ipse ad regem perinet. Et sequuntur nunc alia ejus generis, non alio tempore edita, sed in eundem locum relata ob argumenti nominum similitudinem. (Ex Rosenmuller.)

(2) Textus hebraeus sic verti potest, *ecce ad te habitatrix vallis petrae campestris*, scilicet quae habitans in valle, in petra, in planitie. Et revera Jerusalem erat ita in rupe, juxta quam erat vallis, circum erant montes, post planities erant montes, et hic erat situs urbis natura montuosissimus. Ad locum istum intelligendum haec, quod monet Beza, *Palaeat.*, pag. 839, Hierosolymam sitam esse in tractu montano Judaeae, adeoque loco alto, ita tamen ut respectu montium quibus circumdatur, in loco humili sita videatur. Ita Phocas in *Descript. locor. sanctor.* « Urbs sancta variis vallibus et montibus cingitur, et hoc mirabile est, quod eadem et excelsa et depressa appareat; respectu enim Judaeae supereminet, respectu vero collium circa eam est depressa. » Poterat igitur Propheta eandem urbem recte et in *valle positam*, et *petram planities*, seu *vallium appellare*, quatenus magna ejus parte in montibus sita late vallibus, Raphaelorum puta, et Enanum (Jos. xv, 8), despiciebatur.

exercitu. Dicitur Jerusalem campestris: quia partem habebat in campo, et campos habebat vicinos. Alloquitur Jerusalem, id est civem, qui conditioni civitatis praesidebant, quasi esset inexpugnabilis, q. d. Ne confidatis loco natura munito: ego enim sum, qui contra te pugno, qui facile mihi aditum patefaciam: « quia si exaltatus fueris ut aquila; et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, » uti minatus sum Idumaeae, *Abdia* vers. 4.

Symbolice, Jeremias, aequae ac Isaias, cap. XXII, 1, Jerusalem et Sion, licet in monte sitam, vocat vallem; quia illam sic intuebantur peccatis, aequae ac Chaldaeorum armis depressam et deletam, ut nullum appareret in ea aut praesae religionis et sanctitatis, aut antiquae altitudinis et gloriae vestigium, q. d. O mons, non jam nobilis et illustris, sed ignobilis et profunda vallis, quae tuis corruptis moribus in vililitatis et ignominiae fundum te depressisti, ideoque a Chaldeis usque ad fundamenta excisa et eversa es. Ita Sanchez.

14. VISITABO SUPER VOS, JUXTA FRUCTUM STUDIO- RUM VESTRO- RUM, — q. d. Puniam vos pro meritis; ut, qualia semina peccatorum seminastis, tales et inde fructus plagarum metalis: ventum seminastis, turbine metelis: spinas seminastis, spinas excidit et incendit metelis.

SUCCE-NDAM IG- NEM IN SALTU EJUS. — *Saltum*, sive sylvam, vocat domos et plateas Jerusalem, ait S. Hieronymus, idque partim ob domorum, et habitantium multitudinem et densitatem, ait Theodoretus; partim, quia ex lignis saltus portae et domus erant constructae; partim, quia erat in ea domus saltus Libani, a Salomone aedificata. Hunc sensum exigit interrogatio Judaeorum: « Quis ingreditur domos nostras? » Huic enim respondet Deus: Ego et Chaldaei; et per eos « succendam ignem in saltu » vestro. Sic cap. XXII, 6, et alibi Jerusalem vocat *Libanum*. R. David et Jonathas per *saltum* accipiunt vicinas urbes, quae instar sylvae cingebant Jerusalem; quasi explicans subdat: « Et devorabit omnia in circuitu ejus. » Alludit autem ad ignem, qui sylva immisus totam pervagatur, et inextinguibilis est. Similem phrasin vidimus cap. v, 14.

Aliter Sanchez: Sacrificarent, inquit, Judaei in saltibus: habebant et in circuitu urbis lucos et hortos ad voluptatem et delicias. Tam ergo saltus et lucos, idolorum sacrificiis incestos, quam hortos ad animorum laxationem platatos, et omni amonitate instructos (in quibus proinde ventri vacabant et veneri) incendio populandos esse pronuntiat; ita ut nec in urbe, nec extra urbem quidquam vel a ferro tutum sit, vel ab incendio immune. Ita hortos deliciarum, quos mercatores Belgii hortos delicia- rum, nunc vel- lis herbarum.

vertit; ita ut Belgium, quod olim videbatur esse oculus et deliciae Europae, nunc vallis lacrymarum, imo polyandron funerumque locus esse videatur. At redeunte avita patrum fide et probitate, rediit et sensim avita opulenta, elegantia et frequentia.

Mystice, ait S. Hieronymus, Jerusalem vocatur *saltus Libani*, quod frugiferas arbores honorum operum non haberet: in hunc ergo saltum Deus injiciet ignem, tum Chaldaeorum, tum damnatio-

nis aeternae; unde ait Joannes Baptista: « Jam securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. »

Allegorice, ait idem S. Hieronymus, quidquid ad domum regiam, et urbem metropolim propheta- tur, referamus ad ordinem Ecclesiasticum, et principes Ecclesiarum, eos duntaxat, qui se superbia et divitiis lasciviaeque dederunt. Idem nota, et applica capiti sequenti.

CAPUT VIGESIMUM SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Hic incipit secundus liber, sive sectio oraculorum Jeremiae, scilicet gesta et dicta ab eo post Josiam sub Joachin et Joachin, ut dicit in chronotaxi.

Mittitur ergo hoc cap. Propheta ad domum regiam, ubique monet regem Juda (quis hic fuerit dicam, vers. 4) et principes, ut justitiam faciant pauperibus, alioqui eum cum regno evertendum esse; justitia enim quasi basi stabilatur regnum, injustitia evertitur. Deinde omnium florum Josiae casus et fata ordine enarrat potius quam prophetat, scilicet Sellum, id est Joachaz, vers. 10, eum moriturum in Aegypto; Joachin, vers. 13, eum sepeliendum sepultura asini; Joachin, sive Jeconia, filii Joachin, vers. 24, eum cum matre captivandum, ac Babylone moriturum (1).

1. Haec dicit Dominus: Descende in domum regis Juda, et loqueris ibi verbum hoc, 2. et dices: Audi verbum Domini rex Juda, qui sedes super solum David; tu et servi tui, et populus tuus, qui ingredimini per portas istas. 3. Haec dicit Dominus: Facite iudicium et justitiam, et liberate vi oppressum de manu calumniatoris: et advenam, et pupillum, et viduam nolite contristare, neque opprimatis inique: et sanguinem innocentem ne effundatis in loco isto. 4. Si enim facientes feceritis verbum istud: ingredientur per portas domus hujus, reges sedentes de genere David super thronum ejus, et ascendentes currus et equos, ipsi et servi, et populus eorum. 5. Quod si non audieritis verba haec: et tempore juravi, dicit Dominus, quia in solitudinem erit domus haec. 6. Quia haec dicit Dominus super domum regis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: si non posuero te solitudinem, urbes inhabitabiles. 7. Et sanctificabo super te, interficientem virum, et arma ejus: et succident electas cedras tuas, et praecipitabunt in ignem. 8. Et pertransibunt gentes multae per civitatem hanc: et dicit unusquisque proximo suo: Quare fecit Dominus sic civitati huic grandi? Et respondebant: Eo quod dereliquerint pactum Domini Dei sui, et adoraverint deos alienos, et servierint eis. 9. Nolite flere mortuum, neque lugeatis super eum fleu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis suae. 10. Quia haec dicit Dominus ad Sellum filium Josiae regem Juda, qui regnavit pro Josia patre suo, qui egressus est de loco isto: Non revertetur huc amplius: 12. sed in loco, ad quem transtuli eum, ibi morietur, et terram istam non videbit amplius. 13. Vae qui aedificat domum suam in injus-

(1) Capitis hujus, quod totum ad regiam domum spectat, duo sunt partes. In prima, Propheta hortatur, illum qui recens ad reipublice gubernacula accesserat, ut in administrando regno iustum et equum se praebat, secundo, ex ignominioso interitu, patris a Joachino quille et splendide vivat. Sin minus, id domi regiae et universae reipublice exitiosum futurum denuntiat, 1-10. Quia autem ad hortationibus et comminationibus pluri-

m ponderis afferunt exempla, in secunda parte comminationem praedictionis desumit ex eorum qui ante ipsum regnarunt, funesto exitu, scilicet, primo, ex facta deportatione et morte Joachaz (Sellum dicit), 11, 12; quod si fecerit, fore ut ipse et tota regia familia transiret contra Deum et proximum scelera secuto, 13-23; tertio, ex edita tum in Joachinum, tum in ejusdem stirpem sententia exauctorationis 24-26.

titia, et cœnacula sua non in iudicio: amicum suum opprimet frustra, et mercedem ejus non reddet ei. 14. Qui dicit: Edificabo mihi domum latam, et cœnacula spatiosa: qui aperit sibi fenestras, et facit laquearia cedrina, pingitque sinopide. 15. Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit et bibit, et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei? 16. Judicavit causam pauperis et egeni in bonum suum: numquid non ideo quia cognovit me, dicit Dominus? 17. Tui vero oculi et cor ad avaritiam, et ad sanguinem innocentem fundendum, et ad calumniam, et ad cursum mali operis. 18. Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Josiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater et væ soror: non concupiebant ei: Væ Domine, et væ inelye! 19. Sepultura asini sepelitur, putrefactus et projectus extra portas Jerusalem. 20. Ascende Libanum, et clama: et in Basan da vocem tuam, et clama ad transeuntes, quia contriti sunt omnes amatores tui. 21. Locutus sum ad te in abundantia tua; et dixisti: Non audiam: hæc est via tua ab adolescentia tua, non audivisti vocem meam. 22. Omnes pastores tuos pascet ventus, et amatores tui in captivitatem ibunt, et tunc confunderis et erubesces ab omni malitia tua. 23. Quæ sedes in Libano, et nidificas in cedris, quomodo congemuisti, cum venissent tibi dolores, quasi dolores parturientis? 24. Vivo ego, dicit Dominus: quia si fuerit Jechonias, filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde pœllam eum. 25. Et dabo te in manu quaerentium animam tuam, et in manu quorum tu formidas faciem, et in manu Nabuchodonosor regis Babylonis, et in manu Chaldæorum. 26. Et mittam te, et matrem tuam quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non estis, ibique moriemini: 27. et in terram, ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc, non revertentur. 28. Numquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? Numquid vas absque omni voluptate? quare abjecti sunt ipse et semen ejus, et projecti in terram, quam ignoraverunt? 29. Terra, terra, audi sermonem Domini. 30. Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur: nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat super solum David, et potestatem habeat ultra in Juda.

4. DESCENDE. — Ito: descendere enim in Scriptura significat ire.

Regis, — scilicet, qui cap. præced. ad Jeremiam nuntios miserat, id est Sedeciae. Ita S. Hieronymus, Rabanus, Hugo, Dionysius. Ad Sedeciam ergo hæc dicuntur a vers. 4 usque ad vers. 10, ubi incipiunt dicta sub Joakim ad Sellum, Joakim et Joachin. Verum sic foret hic magna et dura hy-terologia (Joakim enim præcessit Sedeciam), præsertim quia omnia in hoc cap. connexa sunt, ut unum ex alio fluere videatur. Quare necesse dicemus regem hunc esse Joakim, quem Pharaon Nocho, abducto in Ægyptum Joachaz, ejus fratrem, regem Judææ constituerat. Joakimo ergo mandat, ut per se et suos iustitiam oulibet, præsertim advenis, pupillis et viduis administret, ut felix et stabile habeat regnum, alioqui enim ei excidium minatur (1).

(1) Sententiæ Cornelii ad stipulatur et ipse Rosenmüller his verbis: Quem initio capitis vates alloquitur rex Juda, esse Joakimum, plurimorum interpretum, ut Francisci Junii, C. B. Michaelis, Venemæ, Dathii, est sententiæ, et J. D. Michaelis, cui tempore Joakimi vaticinium editum esse, ex vers. 15 et 18, certum esse videtur. Videtur etiam initio regni vaticinium editum, quia secundum vers. 11, alius reditus Solum exspe-

5. IN MEMETIPSO (PER MEMETIPSUM) JURAVI.

6. GALAAD TU MIHI CAPUT. — Mons Galaad est caput et principium ac nobilissima pars Libani: est enim ferax resinæ, stactes et aromatum, ut patet tabatur. Sed cum vates ultra Joakimum procedat, et versu 24 et seqq., et de Jechonia, ejus filio, a Chaldeis Babylonem abducto, agat, in cuius locum successit Sedecias, sequitur ad eum, vers. 2, orationem dirigat. Initio vero hujus regni, cum nondum esset Hierosolyma ab hostibus obsessa, vatem hæc locutum esse, inde patet quod vers. 2, 4, tunc temporis rex et principes per orbis portas libere ibant et rebabant. Ad Sedeciam hoc vaticinium referendum esse, vidit Hieronymus, quamvis dubius sit, ad quodnam ejus tempus pertinet. Eichornius et Dahler hæc pericopam primo Sedeciae anno assignarunt.

Quod autem alteram hujus capitis partem (vers. 10-30) attinet, eam tunc demum, cum illum orationem, quæ vers. 1-9 legitur, litteris consignaret vates, aut per alium quemdam mandari litteris curaret additam fuisse necesse est. Continet enim quæ Sedeciae fratri fratrisque filio, Jechonia olim prædixisset vates. Recte Grotius: « Jeremias Sedeciam loquens simul repetit quæ regibus antecedentibus, fratri scilicet ipsius Sedeciae, fratrique filio prædixerat, ne quid haberent, quod de tam gravi delictione conquererentur. » Videtur vero quæ in hoc capite habentur in unum conscripta vates tanquam libellum aliquem memoriatem regi tradidisse.

(Rosenmüller.)

Genes. xxxvii, 23, in quo Jacob cum Laban percussit fœdus, statuens acervum lapidum quasi testem pœnæm fœderis: inde dictus est mons hic Galaad, id est acervus testimonii; inde Galaad significat hic vel templum, ut vult Hugo: vel Jerusalem, uti voluit S. Thomas et Vatablus; vel potius, ut patet ex vers. 1 et 6, domum et stirpem regiam, cujus arx et domus instar Galaad montis erat edita in monte Sion, juxta templum, in quo erant tabulæ decalogi, arca et alia monumenta fœderis percussis (hoc enim est Galaad) inter Deum et populum. Adde, sicut in Galaad et Basan ob sylvarum densitatem erant leones et bestie ferocissime: ita et in domo hæc regia reges erant feroces instar leonum, Ezechiel. cap. xix, vers. 4 et seq. Consequenter per Libanum, ut docent S. Hieronymus, Rabanus, Chaldaeus, Theodoretus, Castrius, intelligit Jerusalem, indeque totam Judæam, q. d. O domus regia, quæ nobilitate, auctoritate, imperio, pulchritudine, altitudine caput es Hierosolymæ, sicut Galaad caput est Libani, non habear posthac verax, nisi te redegero in solitudinem una cum tota Jerusalem, et domibus ejus cedrinis, ex Libano excisis, ut fias desolata, sicut urbes inhabitabiles.

Nota: Scripturæ solet alienis nominibus vocare urbes et gentes, maxime si alienate sint a Deo: sic Jerusalem hic dicitur Libanus.

Nota secundo: Si Hebræis est particula jurantis, idemque valet quod non: estque aposiopesis, q. d. Juro me hoc non facturum; quod si aliter fecero, non habear Deus, non habear verax.

Tropologicæ, Galaad caput Libani, id est Ecclesiæ, sunt sacerdotes, qui legem et Sacramenta, quæ sunt monumenta fœderis per Christum percussis inter Deum et homines, ministrant: hi videant, ut hæc non recludant, sed rite administrent, ne quasi cedri ex sua altitudine dejiciantur, et igni tradantur. Ita Dionysius et a Castro.

7. SACRIFICABO. — id est publica auctoritate sanciam, ait Maldonatus. Sic dicitur: « Sanctificate bellum, » Joel. iii, 9; et: « Sanctificate jejunium, » Joel. i, 14; et: « Sanctificate super eam gentes, » infra cap. ii, 27, id est facite, ut Gentes illi bellum inferant.

Secundo, « sacrificabo, » id est segregabo et preparabo eos ad bellum. Ita Chaldaeus, Theodoretus, Vatablus, ut justam et sanctam Dei sententiam et vindictam exsequantur, aiunt S. Hieronymus, Rabanus, Hugo.

Tertio, « sacrificabo, » quia, sicut bellum et belli jura erant sancta, et a Domino præscripta, Deuter. xx, 1; ita et militis sacramento, id est sancto jurejurando, bello ascribentur, sine quo sacramento nefas erat militare, ait Plutarchus, Troil. 38.

Quarto, « sacrificabo, » id est consecrabo eos quasi sacerdotes, ut vos impios quasi victimas pro peccato justitiæ meæ immolent et interficiant, Jerem. XLVI, 10; Septem. 1, 7. Vide dicta cap. vi, 4.

INTERFICIENTEM — Nabuchodonosorem Hebræis est מַשְׁחִיתִים *maschittim*, id est vastatores, scilicet Chaldaeos.

Virum (id est viros) ET ARMA EIUS, — q. d. Qui viros quantumvis armatos interficiat, ait Maldonatus.

Secundo et melius, « et arma eius refer ad sanctificabo, q. d. Inducam interficientem, » et arma ejus; » Septuaginta, et *secures ejus*, ut scilicet eleas cedros, id est magnificas domos, quæ eminent in te, uti cedri in Libano, sicutque factæ ex cedro succidant, et in ignem mittant.

10. NOLITE FLEERE MORTUUM. — Vatablus, *mortuos homines*, puta Judæos, quasi dicit: Jherus durus est carere patria quam vitam multum mori quam a Jerusalem exulare. Sed Hebræice est לַמֵּת *lemet*, id est *mortuum*, non Joakim, ut vult Pagninus, non Sedeciam, ut voluit S. Hieronymus, Rabanus, Hugo; non Joachaz, ut vult Lyranus; sed Josiam regem optimum, cujus adhuc mors et funus celebrabantur communi omnium luctu. Ita Theodoretus, S. Thomas, Castrius et Sanchez, q. d. Nolite lugere Josiam a Pharaone casum, utpote pater et gloriose defunctum; flete potius ejus filium, qui longe miserior erit in miserrima captivitate, ad quam egredietur et ducetur; flete, inquam, Sellum.

Tropologicæ, felicior est qui mortuus est, quam qui e Jerusalem, id est e sancta Religione et congregatione egreditur, et apostatam nunquam eo reversurus. Hic ergo magis lugendus est quasi factus, Eccl. xxii, 10. Ita a Castro.

Moraliter S. Thomas: Non multum, inquit, plorandum est super mortuum. Primo, propter planctus inutilitatem. Eccl. xxxvii, 21: « Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle eam a te. » Secundo, propter mortis communitatem. Il Reg. xiv, 14: « Omnes morimur, et quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. » Tertio, propter culpæ immunitatem. Sap. iv, 11: « Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius. » Quarto, propter laboris quietem. Apoc. xiv, 13: « Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis. » Quinto, propter gloriæ consecrationem. Il Corinth. v, 1: « Sciunt enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificentur ex Deo habebimus, domum non manufactam, æternam in cœlis. » Huc usque S. Thomas.

11. SELLUM. — Queres, quis est hic Sellum? Nota Josiam quatuor habuisse filios: *primogenitus* Josiæ, ait Scriptura, I Paral. iii, 15, fuit Johanan; *secundus* Joakim, qui et Eliakim et Jechonias est dictus, qui filium habuit Joachin, sive Jechoniam regem post se; *tertius* Sedecias, qui et Malthias; *quartus* Sellum.

Respondet ergo Vatablus, *Sellum* hic esse Joachin filium Joakim. Secundo, S. Hieronymus et Lyranus putant esse Sedeciam, qui dicitur Sellum, id est consummatio, scilicet regni Judaici; quia

in eo desit sepevata et regnum Judaeorum: simili modo Hebraei in fine Librorum scribunt סלולן *scalon*, g. d. Consummatus est et fuit hic liber. Sicut ergo *scalon* libri, sic Sellum regni fuit corona et finis. Tertio, S. Thomas ex vers. 18, putat esse Joakim sive Eliakim. Sed dico cum Theodoro, Jansenio, Prado, a Castro, Sanchez et aliis. Sellum esse. Wachaz, quod tertio genitus fuit Josiah filius, et proxime illi a populo suffectus est in regnum, sed post tres menses a Pharaone in Aegyptum abductus est, ibique mortuus, ut hic dicitur: vide IV Reg. XIII et XIV. Probatur: nam Joachaz ille non est Joahan, primogenitus Josiah, qui juvenis obiit, nec unquam regnavit: fuit enim Joachaz Junior Joahan et Joakim. Rursum Joachaz non est Joakim, aut Sedecias, ut patet IV Reg. XXIV: Joachaz ergo est Sellum. Vide Jansenium in cap. VI *Concordiae Evangelicae* (1).

Dices: Quomodo ergo I Paral. III, 13, ponitur Sellum quartus Josiah filius? Respondeo poni quartum, licet sit tertius: quia tribus tantum mensibus regnavit, cum alii duo singuli undecim annis regnarint.

A. 13. **VE QUI EDIFICAT DOMUM SUAM IN INJUSTITIA.** — Loquitur de Joakim, qui successit Joachaz. Ita S. Hieronymus et ceteri praeter Theodoretum qui de Joachaz intelligit. Taxat ergo Propheta Joakim injustitiam et ambitionem in nimia aedificandi cupiditate ex tributis, et aliis injuste acceptis. Unde ait: « Amicum opprimet frustra; » hebraice, *procurum servare, vel operari faciet gratis*, et sine pretio. Taxat ergo ejus injustitiam; quod proximos, sive amicos, sive pauperes cogeret laborare in suis structuris, nec eis mercedem solveret, contra legem, *Levit. XIX, 13*.

Rursum taxat ejus ambitionem. *Primo*, cum ait: « Edificabo mihi domum latam, » hebraice כרוך *midol*, id est mensurarum, scilicet magnarum, id est regiam amplissimam, ait Vatablus. Septuaginta verunt, *domum moderatam*, id est ut Theodoretus, proportionatam in longitudine, latitudine, altitudine.

Ita Nero suum hic Romae palatium tam vastum et splendidum extruxit, ut domus ejus Roma, et Roma tota domus ejus esse videretur. Cernimus adhuc ejus ruinas et parietinas vastas admodum.

(1) Quod Chrouchorum (Paralipomenon) scriptor Sellum quartum Josiah filium fecit, videtur ex hoc nostro loco sinistro accepto hausisse. Rectum vix dubium est videri Aben-Ezram, Sellum esse eundem, qui alias Joachaz, huius solum, conveniant, que hic de Sellum dicuntur, cum patri suo Josiah in regno successisset, atque e per hunc abductum in peregrina terra mortuum esse. Sellum esse Joachazum, agnovit et Franciscus Junius; et vero id naxem conjecit inditum esse a populo hinc omnis causa, cum laugeretur, « etsi, addit, probabilius videtur, Jeremiam nomen Sellum tribuere ironice, quasi dicit, hunc alterum fuisse Sellum qui, Joachaz filius, rex profuit Israelitis, IV Reg. XV, 13. » Is enim per mensem tantum regnum tenuit, et Joachazus tres menses. (Rosemuller.)

Audi Suetonium in ejus *Vita*, XXI: « Non alia in re damosior, quam in aedificando. Colossum posuit sua effigie centum viginti pedum. Tanta aedificum laxitas, ut porticus triplices miliarum haberet: item stagnum maris instar circumseptum aedificiis ad urbium speciem. In ceteris partibus cuncta auro lita, distincta gemmis, unionumque conchis erant. Crenationes laqueata tabuli eburneis versatilibus, ut flores; et fistulas, ut unguenta desuper spargerentur. Praecipua crenationum rotunda, quae perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur. » Sed quis exitus istius ambitionis? tandem « exhaustus et egeus calumniis rapinisque intendit animum. » Nam, ait Poeta:

Edificare domos, et pasceri corpora multa,
Al pauperum proclivis est animus.

Rursum vulgo dicitur: « Rex egeus magnus est calumniator. »

Similis Neroni fuit Caius Caligula, de quo Suetonius in *Vita*, cap. XXXVII: « Nihil tam efflicere conepiscibat, quam quod posse efflicere negaretur. Jacte itaque moles profundo mari, excise rupes durissimi silicis, et campi montibus aggere aequabili quidem celeritate, cum more calva capite lueretur. Ac ne singula numerum, immensas opes, totumque illud Tiberii Caesaris vires ac septies millies H. S. non toto vertente anno absumpsit. Ergo ad rapinas convertit animum. »

Eadem insaniam laboravit Tarquinius Priscus rex Romanorum, qui longiori et periculoso opere plebem ita vexavit, ut fere omnes tedium fugientes sibi ipsi manus afferrent. Ita Plinius, lib. XXXVI cap. V. Ita hi:

Edificant auro, sedesque in sidera mittunt.

Prorsus vani, et nescii quam vulgo ingrati, cui demum is probatur, « qui suae pecunie parvus, publice avarus, et privatis aedificationibus modicus, » ait Tacitus, lib. I et VI.

Ita in hac re, uti et in aliis continens fuit Augustus Caesar, qui, ut ait Suetonius, cap. LXXII: « Habitavit aedibus modicis, et neque laxitate, neque cultu conspicuis: ut in quibus porticus breves essent Albanarum columnarum, et sine maiore ullo, aut insigni pavimento conclavia; quin et neptis suae Juliae profuse ab ea extructa, dicitur ad solum. » Nam Romae in tantam magnitudinem aedificia processerant, ut in quatuor aut quinque configurationes exsurgerent, maximasque domos maximis domibus imponent, ut aiebat Aristides. Quare Augustus Caesar, ne urbs ruinis laboraret magna mole aedificiorum, inhibuit ne quis ultra septuaginta pedes in altum aedificaret. Ita sanxit Nero post incensam urbem.

« Populus Romanus, ait Valerius Maximus, lib. VIII, cap. 1, M. Emilius Porcinatorum, L. Cassio accusatum crimine nimis sublime extructis

villae in Aelsiensis agro, gravi multa affecti. » Exstat notanda Constantini Imperatoris constitutio, lib. VI, cap. *De aedific. priv.*: « Si quis post legem hanc civitate spoliata, ornatum, hoc est marmora, vel columnas ad rura transtulerit, privetur ea possessione. » Sapiens ergo effrenatam hanc aedificandi cupiditatem (« quae aedificando non tollitur, » ait S. Bernardus) coarceat.

Verè S. Hieronymus, epist. 17 ad Marcellam, invitans eam in Bethlehem: « Ubi, ait, sunt late porticus? ubi aurata laquearia? ubi domus miserorum pecnis, et damnatorum laboribus vestita? ubi instar palatii, opibus privatorum extructa basilice, ut vile corpusculum hominis pretiosius inambulet, et quasi mundo quidquam possit esse ornatus, lecta magis sua velint aspiciere quam caelum? Ecce in hoc parvo terrae foramine (in spelunca Bethlehem) celorum conditor natus est: hic involutus pannis, hic visus a pastoribus, hic demonstratus a stella, hic adoratus a Magis. Et hic, puto, locus sanctior est Tarpaea rupe, quae de caelo saepius fulminata ostendit, quod Domino displiceret. »

Denique de Agrigentinis et Megarensibus dixit Plato: « Illi aedificant ut semper victuri, epulantur ut morturi. » Christiani vero in caelis aedificant non in terra; ac proinde sequantur illud S. Hieronymi praecipuum: « Sic stude tanquam semper victurus, sic vive tanquam semper morturus. » Meminerit Praelati gravis sententiae Pii Pontificis: « Fabrica Ecclesiae materialis est ruina Ecclesiae formalis; » dum nimirum Praelatis nimis intenti fabricae templorum, in illam omniae temporis, curas et opes consumunt, quas in pauperes, et in animas Deo lucrandas expendere debent. De his ingemiscens ait S. Bernardus, serm. 4 super *Missus* est: « Video alios cum magna cura erigere muros, et negligere mores. »

Secundo, ex cenaculis spatiosis, et, ut Septuaginta, perlatisibus, quae, ut Vatablus vertit, erant vicia pervia, et refrigerantia: hoc enim est Hebraicum כרוך *meruchin*, a radice רוח *ruach*, id est spirare, perspirare, scilicet erant haec aedificia cenacula ad aurum captandam: haec « non » fecit Joakim « in iudicio, » id est equitate, sed oppressione subditorum et pauperum.

Tertio, ex laquearibus cedrinis, sive quod parietes obduceret tabulis ex cedro.

Quarto, quod picta essent sinopide, id est rubrica et minio, quod optimum circa Sinopen Ponti urbem effoditur, ait Plinius, lib. XXXV, cap. VI. Unde Sinopide dicitur.

Nota: Minium apud veteres magna, imo sacrae erat auctoritatis: erat enim non tantum principum, sed et deorum color, ut docet Plinius, lib. XXXIII, cap. VII, ubi scribit Jovis ipsius simulacrum faciem diebus festis minio illi solitam, triumphantiumque apud Romanos corpora, et sic Camillum triumphasse; Aethi opum etiam proceres, totos eo tingi. Homerus quoque naves. Proprietas

bus Trojanis, rubrica linetas commendat. Haec de causa minio usus fuit Joakim. Minium enim colore sanguinem refert: quare mixtum cum cerussa, rosam humanam carnis colorum ad vivum representat. Hinc deos et homines minio cum cerussa pingebant (1).

Hinc juste Joakim, qui tot domos injuste parat, carebit domo et loculo in morte; quia, ut dicitur vers. 19, sepultura asini sepelietur.

Nolent hoc principes, qui pauperes vegetilibus, laboribus aliisque oneribus opprimunt, ut hortos, fontes, palatia, extruant ad suam curiositatem, voluptatem, ostentationem magis quam ad necessitatem vel utilitatem. Audiant *Ezek. XXI, 9*: « Qui aedificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme, » ut hieme scilicet aedificet, tempore importuno: unde talia aedificia non diu durant, uti nec illa, quae fiunt ex sumptis alieno et injusto. Recte Poeta de Alexandro Magno:

Uaus Pelleo juveni non sufficit orbis:
Sarcophago contentus erit.

Ita Roboam, cum populum nimis tributis gravare vellet, dimidia regni parte excidit.

(1) Hebraea vox כרוך *Sasar* si Juno fides, est illud coloris genus, quod vulgo dicitur *indigo*. Hinc mittunt *Sasari*, populi trans Gangem positi, ex quibus illi nomen *Sasar*. Arabes nuncupant *sarcem*, seu *sarcaneam*, quod in canis proveniat, ex Dioscorido. Viridius est color, ad caruleum accedens. Huius origo veteres ferme latibant. Nostra aetate jam constat Indicum succum esse coactum, ex India apportatum, expressumque ex herba quadam sativa, quae quotannis post Julium tempus scribitur, et similis canari est. Flere ad caruleum secedit, semina ad fenum graecum. Color, qui ea ex herba conditur, violaceus est, in caruleum desinens, at utroque micantior nitidiorque. Herba in stagna quaedam iugiter, quorum ima pars est ex arenato, marmorea duritie. Singulis diebus subigitur atque egitatur, donec herba omnia in quoddam limi, seu pinguis humi genus impletur. Ubi ea in imo stagni fundo quiescit, effusa aqua, limus ille colligitur, et in passillis dimidit omni magnitudine compungitur. Recens quidam liberarii scriptor, qui se hoc herbarum genus excoluisse ait, nihil exactum salis a recitatis mox Scripatoribus narrari asserit. Duplex inquit, Indici genus est, alterum spurium, alterum sincerum. Huius in agro sponte nascitur, hoc saritur, coliturque. Utriusque solum simile medicis est, semen vero et magnitudine et rotunditate nappo; hoc tamen discrimine quod utrumque seminis caput retentum sit, cum illud siliqua ceu pisi claudatur. Spuria semen atrum est, et minus altero, quod castaneum colorem habet. Seta herna, ingens trulla, ex arenato confecta, ea herba impletur: tum aqua ad oram usque infunditur; quem in usum aptissima est, quae cerasa. Macerata intra annum huiusmodi quatuor et viginti herbas, diluam illud in trullam ampliore, et situ humidiorum demittitur; tum duobus spatibus grandibus cocturibus durorum horrum quibus perentitur, ut Indici color ab aqua sejungatur, diobus deinde horis omnia in quiete relinquuntur, ut color ipse ad imam trulle partem decedat. Effusa deinde aqua, succus educitur, in sole siccatur, atque in minutis partibus soliditur. Haec Indici paradisi ars est, quod item videtur esse, quod *Sasar* Jeremiae.

(Calmetus, S. Script. curs. locobus.)

Edvardus III, Anglorum rex, cum exactores tributi populo impositi, aliquando ingentem aceruum pecunie ex eo tributo collectæ, delectandi ipsius gratia, eorum adduxissent; ille subito dæmonem circa ipsum aceruum ludentem videre visus est, et ab id hujusmodi pecuniam, ut rem funestam abhorrens, illico auferri ab oculis, restituitque populo jussit. Ita Polydorus, lib. VIII *Histor. Angl.*

Chilpericus Francorum rex, anno Domini 510, descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suo fecit, ut unusquisque possessor de propria terra, de uno arpenne unam amphoram vini ad partem daret, et de jugero modium unum. Unde populus valde oppressus vociferabatur ad Dominum. Misit autem Dominus plagam in domum regis, et ipse egrotavit, et duo filii ejus mortui sunt. Rex perterritus descriptiones combussit, et tributum indulsit. Ita *Annal. Regni. Monachi Prumiensis* lib. I, anno 310.

Anno Domini 1441, concha (vulgo *melelen*) apud Slusam, postquam earum collectioni impositum esset quoddam genus vegetalis, non comparuerunt, sed cessarunt affluere. Quæ res loco certi miraculi habita est. Nam postquam sublatus est tributum, rursus advenerunt. Ita Jacobus Meyerus *Annal. Flandrie*, lib. XVI, anno 1441.

Gaufridus Junior Anglorum rex, transacta tributi pactione cum fratre Roberto nato majore, contra quem jam exercitum ducebat, patri in regno successit. Avaritia maxima laboravit infamia, ut quod vegetalia Præsulum, templorumque plurimorum usurparet. Ex quo decedentis spiritus ab Encelino viro sanctissimo dicitur visus coram S. Albano Angliæ protomartyre penas dare, inquit Volaterranus, lib. III *Geograph.* pag. 86.

Quare S. Ludovicus, Gallorum rex, gravissime cuidam ex suis succensuit, quod illi auctor esset, ut a regno nova tributa exigeret: timebat enim Numinis vindictam, juxta illud Michææ: «Audite, principes Jacob, etc., qui violenter tollitis pelles eorum,» etc. Ob quod scelus penam subjungit: «Sion quasi ager arabitur, et Jerusalem quasi æceruus lapidum erit.» Quare idem rex in testamento suo «Philippum filium suum et heredem ita monet: «Ne subtilis tuis tributa imperes, aut imponas onera, nisi necessitas urgeat, teque manifesta regni utilitas compellat, idque non ultro, sed gravi de causa facias; si secus faxis, non rex, sed tyrannus habebis.»

Refert Baronius ex gestis S. Niconis, anno Christi 969, cubicularium Niconi Phœce Imperatoris extorquentem pecuniam tributi nomine a civibus, et a monasterio S. Niconis, a S. Nicone nocte verberibus fuisse mulctatum; quin et S. Nicone mortem ei minatum esse si desisteret: unde ipse reddito auro quod corraserat, consensu equo protinus abscessit.

Gregorius Turonensis, lib. IV *Hist. Franc.* cap. II,

et ex eo Baronius anno 540, narrat Injuriosum Turonensem Episcopum hac de causa reprehendisse Clotharium: Clotharius, inquit, rex indixerat, ut omnes Ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent: quod licet invidi sancti Episcopi consensissent ac conscripserint, viriliter hoc B. Injuriosus respiciens, subscribere dedignatus est, dicens: «Si volueris res Dei tollere, Dominus regnum tuum velociter auferet; quia iniquum est ut pauperes, quos tu debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea replentur.» Et iratus contra regem, nec valedicens abscessit. Tunc commotus rex, timens etiam virtutem B. Martini, misit post eum cum muneribus veniam petens, et hoc quod fecerat damnans, simulque rogans, ut per virtutem B. Martini antistitis veniam exoraret.

Theodosius Imperator fisco ob bella exhausto, tributum novum præter solitum civitatibus imposuit. Hinc orta est Antiochia seditio, adeo ut populus statum Placillæ uxoris Theodosii delectet, et contumeliis affecerit. Quare fremens Theodosius urbi incendium minatus est: sed Flavianus episcopi Antiocheni oratione placatus iram remisit. Ita Nicephorus, lib. XII, cap. XLII.

Quare sapienter Tiberius Cæsar, suadentibus præsidibus et questoribus, onerandis tributo provinciæ, respondit: «Boni patris esse tendere pecus, non deglubere.» Et Darius pater Xerxis dimidiam tributi soliti partem populo remisit, itaque mire sibi omnium animos conciliavit, ait Plutarchus in *Apothegm. Reg. et Imper.* Alexander Severus (ait Lampridius) «aurum et argentum raro cuiquam, nisi militi divisit: nefas esse dicens, ut dispensator publicus in delectationes suas suorumque converteret, quod provinciales dedissent.» Quam turpis ille Homeri *δυναστες βασιλεως, populi principes?* Populo enim pecuniam eripere, idem est quod vitam. Nam, ut ait Comicus: «Pecunia, anima, et sanguis est mortalibus.» Avaris ideo principibus errariis est «spoliarium civium, crucianturque prædaram receptaculum,» ait Plinius in *Panegy.* Dicebat Alexander, teste Plutarcho: «Hortulanum odi, qui a radice olera excendit:» et populus sane principem, «qui pennas ita incidit, ut nequeat renasci,» ut ait Cicero lib. IV *ad Attic.* epist. 2. Hinc sepe fit ut «pacem exuat tua magis avaritia, quam obsequium impatiencia,» inquit Tacitus lib. IV *Annal.*, ut ait Sapiens, *Proverb.* xxx: «Qui nimis emungit, elicit sanguinem.» Ita de Vespasiano ex rebus etiam sordidissimis lucrium et vegetalium occupante, dictum fuit: «Morbioniam Flavius cum vegetali suo urinario abeat,» testis est Suetonius in ejus *Vita.* Præclare Mæcenæ monuit Augustum: «Magnæ opes non tam capiendo, quam non multa pendendo (non profundendo) queruntur;» testis est Diodorus, lib. LII.

15. NUMQUID REGNABIS, QUONIAM CONFERS TI CEDRO?
— Paganius vertit: Quoniam misces te cedro,

Id est, num cedrinis domibus regnum tuum stabilis? vel, num cedro imputribili te involvis, quasi perpetuo duraturus. Nam, ut ait Plinius, lib. XIII, cap. v, loquens de cedro: «Ex hac resina laudatissima; materis vero ipsi æternitas. Itaque et simulacra ædorum ex ea facitaverunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sosianus.» Et lib. XVI, cap. XXXIX: «Cedri, ait, oleo peruncta materies nec lineam, nec cariem sentit.» Et cap. XL: «Cariem vetustatemque non sentiunt cupressus, cedrus, ebenus. In templo Diane Ephesiæ, quod tota Asia exstruente quadringentis annis peractum est, tectum fuit e cedrinis trabibus. Memorabile est Uticæ templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita ut posite fuere prima urbis ejus origine, annis 1188.»

Secundo, Chaldæus vertit: Nam censes te esse regem primum? quasi dicit: Visne te conferre regi Davidi, qui sanctitate et potentia fuit quasi cedrus altissima? Ita Isidorus, vel, ut Lyranus, g. d. Visne te conferre Salomoni, qui ædificis et gloria ac opibus, quasi cedrus inter omnes reges excelluit? Sed optime S. Hieronymus, Theodoretus, Rabanus, Hugo, S. Thomas, exponunt; g. d. Num vis te conferre Josiæ patri, qui cedrus fuit in gloria et celsitudine regni, parta ex sanctitate et justitia, non ex exultatione subditorum, ut tu facis, o Joakim. Sic Persius ait: «Et cedro digna locutus.»

COMEDIT ET BIBIT, — annona, delicias, bonis omnibus, dives fuit et felix Josias, quia exerevit justitiam.

16. IN BONUM SUMM. — Vatablus: Tunc bene erat, g. d. Propterea fortunatus fuit, g. d. Cum Josias juste judicavit pauperi, non tam pauperis commodis consuluit, quam suis. Justitia enim firmat thronus regis, injustitia et rapina evertitur. Secundo, ex Hebræo pro summi verti potest, ejus, scilicet pauperis, g. d. Josias in judicanda causa pauperis, non suam spectavit utilitatem, uti faciunt tyranni, sed pauperis. Ita Sanchez.

NUMQUID NON IDEO QUIA COGNOVIT ME? — non tantum speculative, sed et practice me amando, colendo, obediendo, g. d. Causa, cur Josias adeo justitiam et pauperum fuit studiosus, est, quia me dilexit, mihi studuit placere, uti sciebat justitiam et pauperes cordi esse et curæ.

17. CURSUM MALI OPERIS. — g. d. Pater tuus Josias ad bonum, tu vero Joakim ad malum præceps curris et ruis. Pro cursum hebraice est *מרוסו* *merusa*, quod etiam oppressionem significat, quæ a subditis exigebat immoderatas operas. Ita Vatablus.

18. NON PLANGENT EUM. — Justa pena superbi tyranni, puta Joakimi, fuit ut mortuus et sepultura careret et planctu, tum privato, quo fratres et cognati sorori m, vel fratrem mortuum plangere solent, dicentes: Heu! frater mi, heu! soror mea! tum publico, quo subditi suum dominum et regem plangunt, dicentes: Heu! Domine, heu! rex noster inclyte! vel, ut hebraice est, heu! glo-

ria ejus! quasi dicant: Fuit illius, et ingens gloria Teucrorum, gloria Iosiacarum (1).

19. SEPULTURA ASINI SEPELIETUR. — Arabicus vertit: In sepulcro asinæ sepelietur, quod majorem contemphum significat. Hugo per sepulturam asini accipit primo, infernum in quo sepultus est divus Epulo, *Luca* XVI; secundo, infamiam, quia, inquit, malorum memoria post mortem fetet instar cadaveris. Sed hæc mystica sunt. Tale est et illud Olympiodori in cap. VI *Eccles.*: Doctor, inquit, qui bene docet, sed male vivit, sepultura asini sepelietur; vixit ut equus et mulus sine intellectu, morietur et sepelietur ut equus et mulus. Ad litteram ergo sensus est quem expressit Chaldæus: Sicut proficiunt cadaver asini, sic proficiunt cadaver ejus, quod Cicero, *Philip.* I, dixit: «Insepulta sepultura offerri;» et Suidas: «Instar equi alienius sepulcrum in voragine habebis.» Loquitur de Joakim, g. d. Joakim rex non sepelietur, sed occisus projicietur extra urbem in agrum aut sterquilinum, uti projicietur asinus mortuus, ut patet cap. XXXVI, vers. 30. Ita sepultus est Baltasar, Pompeius alicujus principes gloriosi. An non vere dixit Sapiens: «Super his quatuor via lubrica: super glacie: super loco humido et limo: super gloria et ambitione: super forma mulieribus?» Rarum et memorabile est quod scribit Plinius, lib. XXXVI, cap. XII, justo judicio Dei factum esse, ut ignoretur quomam fuerint pyramidarum. Egyptianum auctores, eo quod ipsi in insanis hisco fabricis (quæ Romam translata, etiamnum intuentibus sunt stupori) regum opes exhaurerint, et nominis eternitatem apud posteros quaesierint. Ita et Romæ magnifica illa palatia Augusti, Tiberii, Deii, Diocletiani, etc., subversa sunt, ut vix sciat quo loco fuerint. Ita sepelietur nomen eorum qui vanitatis sunt aucupes et arrogantes.

Merito ergo Philippus Macedonum rex, Alexandri Magni parens, cum apud Chæronæam victoria illustri Athenienses superasset, ne, ut fit, ferocius quid in victos statueret, puerum subornari fecit, qui ipsum admoneret quotidie hujus: «Memento quod homo sis.» Itaque, cum quotidie prodiret, et a puero tales occurrentes voces audiret: «Philippe, homo es,» factum est ut ea victoria moderatissime sit usus. Ita Ællanus, lib. VIII *Variæ Histor.*, cap. xv. Sic et Romæ triumphanti in aurato curru Imperatori pene licet adestabat, cum flagello ac tintinnabulis, illud identidem ingeminans: «Mortalem te memineris,» ut refert Zonaras.

Quæritur, an Joakim mortuus sit in Babylone, an Hierosolymis? Respondent S. Hieronymus hic et Rabanus, Seder Olam et Prado in cap. XIII *Ezech.* Joakim mortuum esse in Babylone, et probant ex II *Paral.* xxxvi, 6, ubi Joakim dicitur ductus in

(1) Dicit potest, quod Schmidius observat, hie respicit ad morem plangentium, qui modo deplorant mortuos ipsos, modo superstitum, quibus mors eorum maxime lamentabilis accidit.

Babylonem : unde quod hic dicitur extra portas Jerusalem projectus; tantum est ne si dicat, foris, non in urbe, non in sepulcro patrum; sed in aliena regione mortuus projicietur, inquit Prado.

Sed respondeo Joakim mortuum esse Hierosolymæ. Probat *primo*, quia id hic satis significatur; *secundo*, id expresse asserit Josephus, X *Antiq.* viii; *tertio*, ita sentiunt Jeremias, Theodoretus, Hugo, S. Thomas, Lyranus, Abulensis et a Castro.

Ad locum *Paral.* respondet Lyranus Nabuchodonosorem duxisse, id est cogitasse, destinasse et cepisse ducere Joakim in Babylonem; sed, mutato consilio, eum reduxisse in Jerusalem, ibique eum occidisse; *secundo* et melius, respondeo Joakim ductum esse in Babylonem anno 3 regni sui, cum abductus est Daniel, idque ex Hebræo colligi potest *Daniel. 1. 4*; sed mox Joakim componens cum Nabuchodonosore, eique tributum promittens, ab eo remissus est in Jerusalem: ubi rursum rebellans anno undecimo regni sui, a latronibus Chaldeorum, ut dicitur *IV Reg. xxiv. 4* (qui erant pars exercitus et militum Nabuchodonosoris, quos ipse contra Pharaonem miserat) Jerusalem intercepit, in ea occisus est, et extra portas protractus, insepultus, instar asini in sterquilinum projectus est, ut ab avibus et feris lanietur, *Jeremia xxxvi. 20*.

PUTREFACTUS EST ET PROJECTUS. — Nota : Pro *putrefactus* (ut etiam vertunt Septuaginta), hebr. est, *כחבב* *sachob*, id est *ruptatus*; Vatablus et Chaldeus vertunt, *laeratus*, scilicet ex raptatione, indeque « putrefactus, » ut vertit Noster. Ex raptatione enim sequitur laeratio et dilaniatio, ex laeratione putrefactio. Unde Septuaginta alibi vertunt, *διαρρηκται*, id est *divellere, discerpere, dilaniare*. Non ergo Joakim ex sepulcro putridus extractus est, ut vult S. Thomas, sed omnino mansit insepultus, projectus in agrum, ibique putrefactus. Unde Sanchez censet hic esse histeron proteron: prius enim projectus fuit Joakim, deinde putrefactus, Symmachus vertit : *Quasi stercus projectus est*; Theodotus : *Atque stercus quasi stercus*.

Nota *secundo*: Tam indigna et infami pena multatus est rex Joakim, tum ob alia scelera, tum quia ipse indignè tractavit Jeremiam, ejusque prophetas exussit: hanc enim causam ei assignat Jeremias, cap. xxxvii, vers. 29 et 30.

Addit historia Scholastica, et ex ea Abulensis et Sanchez, Joakim ejurasse Deum Deique cultum; et eoque in cadavere ejus inventum esse stigma fœlli Codonazar, quod colebat; sed prisicum et cetera hujus historia non citant auctorem; quare rabbinicum hoc videtur esse commentum.

Rursum, discit hic quam principes impii, Deo puniente, miseros habeant exitus. Primus ex imperatoribus hereticis fuit *Constantinus*; is sacro igne percussus interfuit, ait Pomponius Letus; post eum *Julianus*, qui in prelio adversus Persas sagitta confossus occubuit, teste Aureliano Viatore; *Vatens* a Gollis fusus, in tugurium abditus, ab hos-

tibus est concrematus; *Zeno* morbo comitiali correptus, ab Ariadna uxore vivus est sepultus, teste Cedreno; hunc secutus *Basiliscus*, qui una cum uxore et liberis fame interit, ait Procopius, lib. I *Wandal.* Anastasius Imperator hereticus, cum ex oraculo didicisset igne sibi perendum, cisternam in palatio effodit, in quam, orto incendio, recipere se posset: verum fulmine improviso ictus interit, ut ex Pomponio Leto et aliis narrat Baronius. Quid de *Heracleone* dicam? is heresi et libidine contaminatus, ita a Deo punitus est ut, inguine sursum converso et semper tento in faciem suam, perpetuo meieret; sed quo urinam averteret, tabellam ventri apponere conseruavit, ait idem Pomponius. Taceanne *Heracleonem* Herachi filium, et impietatis haeredit? ei nasus praesectus fuit: Martini vero uxori praesecta fuit lingua: ambo tandem imperio privati, et in exilium sunt missi, ait idem Pomponius. Quid de *Constante* et *Philippico* commemorem? ille a servo domestico in balneo necatus; hic a senatoribus imperio et luminibus privatus est, ait idem Pomponius. *Artaolophus* Carlomanni filius, cum ad rapinas et templorum spoliationes animum converterisset, a Deo pediculari morbo percussus interit, ait Luitprandus, lib. I, cap. ix. *Ilmericus* Wandalorum rex in Africa, cum in orthodoxos sevirer, similiter a vermium ubique scatentibus corrosus exspiravit, teste *Victorio* Ulicensi lib. III *Wandal.* Omitto *Leonem, Constantinum Copronymum, Nicephorum, Leonem VIII, Michaelem, Theophilum* aliosque Imperatores Orientis, quos hereticos et impios Dei ultionem sensisse narrat historia. Vide Thomam Bosium, lib. XXII *De Signis Eccles.*

20. ASCENDE LIBANUM. — Sermo est non ad Joakim, ut vult Dionysius; sed ad Jerusalem (quod enim *ascende* hebraice est femininum) cui ironice dicitur, ut montes altissimos, scilicet Libanum et Basan, conscendat, indeque transeuntes inelamet, eorumque opem imploret, ut ipsi extremum quod Judææ et Hierosolymæ imminet exitium, avertant, eo quod amici eorum Ægypti a Chaldeis pariter sicut contriti, ut Judæis opem ferre non possint. Ita S. Hieronymus, Rabanus, Theodoretus, Hugo, Lyranus et Vatablus. Nam Pharao Necho, rex Ægypti, regem Judææ constituerat Joakim: unde tunc Pharao Syriæ et Judææ dominabatur, sed mox anno 4 Joakim, superveniens e Chaldaea Nabuchodonosor cum Pharaone juxta Euphratem confluit, eumque profligavit, ut patet *Jerem. xlvii. 2*; ac mox eidem Syriam et Judæam ademittit, atque Joakim regem ab eo constitutum abduxit, quem post 8 annos rursus rebellantem occidit. Hoc enim est quod dicitur *IV Reg. xxiv. 7*: « Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egredereetur de terra sua: tulerat enim rex Babylonis a rivum Ægypti usque ad fluvium Euphratem, omnia que fuerant regis Ægypti. » Quare Judæi ab Ægyptiis opem amplius sperare non potuerunt: quoniam Nabuchodonosor in dies victoris crecens, post

captum Sedeciam, postque exitium Hierosolymæ Ægyptum ingressus eam subegit, et Pharaonem occidit, ut patet cap. xlvii. Pari modo Judæa, utpote intermedia, particeps fuit bellorum inter reges Asiæ et Ægypti, puta inter Selencidas et Ptolemeos tempore Machabeorum, uti dixi *Daniel. cap. xi.*

CLAMA AD TRANSUNTES. — Hebraice *עברתי* *meabarim*, id est *clama de Abarim*, monte Moab, in quem conscendit moriturus Moses, *Deut. xxxii. 49*; Chaldeus, *clama ad vada*; Theodotus, *clama ad mare*; Vatablus, *inclama transfuvianos*, id est Ægyptios, qui trans Jordanem et mare Rubrum habitant; Symmachus, *clama e contra*; Noster: « Clama ad transeuntes; » *עבר עבר* *abar* enim significat transire, et *כן* *min*, id est *a*, sæpe pro *ad*, et quavis alia prepositione sumitur.

21. IN ABUNDANTIA, — in prosperitate. Septuaginta *כשלוון* *kesaloon* legerunt *כשלוון* *kesalot*; vertunt enim: *In casa tuo, in ruina tua.*

HÆC EST VIA TUA AB ADOLESCENTIA. — « Via, » id est consuetudo, *q. d.* Sub Mose cum cepisti esse Synagoga mea, cepisti pariter mihi esse rebellis. Ita S. Hieronymus et alii. Vide dicta cap. xxii. 2. Hoc est quod ait Isaias, cap. xlviii, 8: « Transgressorem ex utero vocavi te. »

22. OMNES PASTORES (nomine tenus, sed revera pærones) TUOS PASCET VENTUS. — Nota *primo*, per pastores intelligit reges, presides, doctores, sacerdotes, per *amatores*, Ægyptios, ut dixi; *secundo*, pasci vento est res frivolas, vanas et inanes moliri, *q. d.* Principes tui spe sua et ope Ægyptiorum, quam sperant, frustrabuntur. Ita Hugo et Lyranus, quare ipsi frustra hac spe se faciunt et oblectantur; quasi vento vanitatis, et quasi chameæleontes aere pascuntur. Huic simile est proverbium, sed alio casu; Venari aut pascere ventum, *Proverb. x. 4*: « Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos, » id est vane, frustra et instabiliter laborat.

Potest *secundo*, cum S. Hieronymo et Chaldaeo, sic explicari, *q. d.* Principes tui huc illicque dispergentur in omnem ventum. *Tertio*, *תירעם* *tirem* verti potest, *depascet*: rursus pro *tirem* legi potest *תירעם* *terem*, id est *conteret*, *q. d.* Cilo conterentur, perinde ac si ventus eos expulisset. *Quarto*, alii vertunt: *Omnes pastores tui cogitabant, vel, diligenter ventum*. Nam *רען* *raa*, quod Hebraeis significat pascere, Syris significat cogitare et amare.

Symbolice, Pastores Ecclesie pascit quandoque ventus elationis. *Isaiæ lvii. 13*: « Omnes eos auferent ventus, tollet aura. »

AB OMNI MALITIA TUA, — propter omnem malitiam tuam.

23. QUÆ SEDES IN LIBANO; — o gens, quæ habitas in Jerusalem, quasi in Libano, quia ex cedris Libani tibi nidos, i. e. domos et palatia, facis, quæque quasi cedrus Libani inter alias gentes excellis et celebraris, *q. d.* Tu quæ jam affluis, gloriaris, superbis in deliciis et divitiis tuis, quomodo ge-

mes, cum acerbus tibi finis et exitium veniet?

Nota: *Sedere in Libano*, est superba, secure, opulenter vivere; perinde ac si in Libano, alto et fertili monte habitaret. Idem significat in *cedris edificare*. Est metaphora ab avibus, quæ sibi tunc videtur, cum in altis arboribus nidificant; hinc cap. xlix, 16, ait Jeremias: « Cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te. »

QUOMODO CONGEMISTI? — Ita vertunt et Septuaginta. Hebraice est *נחמת* *necham* in niphâl, id est quomodo deprecaberis, quomodo gratiam et misericordiam postulabis? *נחן* *chanan* enim in cal significat misereri, in niphâl vero passivo significat misericordiam postulare, orare, suspirare, gemere: forte etiam Interpres cum Septuaginta per *necham*, legit *נחית* *nahit*, id est quomodo lamentaberis? *נחה* *nacha*, enim significat lamentari: aut, ut vult Maldonatus per *necham*, legerunt *נחמת* *neenach* per metathesim: *נחמ* *anach* enim significat suspirare. Jam *necham* Pagninus et alii vertunt: *Quam gratiosa eris?* vel *qua gratia erit tibi?* scilicet ex pulcherrimis tuis palatiis, cum illa comburentur, aut, ut Vatablus, *quam grata*, vel *accepta eris?* (scilicet Deo), cum venerit tui doloris, ut scilicet is te eripiat. Verum hi sensus frigidius minusque apti et commodi sunt.

24. VIVO EGO, DIXIT DOMINUS: QUI SI FUERIT JEREMIAS. — A Joakim patre impio transit ad filium impium, puta Joachin. Unde ait:

Jechonias filius Joakim, — ejusque in regno successor, qui hebraice hic per contemptum vocatur *Comias*: detrahitur enim ei prima littera *iod*, ut significetur ejus dejectio et captivitas; sicut Abram additur littera *h*, vocaturque Abraham, ut significetur ejus exaltatio, quod erit pater magne multitudinis: *secundo*, *comias*, id est preparatio Dei, significat eum destinatum et preparatum esse ad penam et captivitatem. Ita S. Hieronymus.

ANNULUS IN MANU DEXTERA MEA. — Nota : Annulos gestabant veteres, *primo*, ad obsignandum; *secundo*, ad ornatum; *tertio*, ad amorem mutuum, ut sponsi et sponse, *Cant. viii. 6*; hinc gestabant eum in digito quarto sinistræ manus. Sic etiamnum solet annulus inseri digito qui proximus est minimo, indeque annularis vocatur, eo quod hic sit digitus cordis, ideoque ab Ægyptiis statutum est, ut si annulo quasi corona ornentur. Eundem sacerdotes sacrificaturi odoribus inlincebant. Causæ erat quod anatomici tradant nervulum a corde natum, per dorsum eo tendere, in eoque desinere. Ita Pierius, *hierogl. 36*. Sensus ergo est, *q. d.* Si Jechonias mihi fuerit tam conjunctus quam est annulus, et digitus annularis et cordialis, eum tamen a me evellam et abjiciam. Rursum, etiam Jechonias mihi ita necessarius et conjunctus, charus et pretiosus esset ac annulus signatorius, qui nunquam de manu gestantis ac sigillantis auferatur (quod revera non est); tamen ob ejus sclera a me evellam illum, atque in Babylonem cum matre et principibus traducam, ibique morietur,

IV Reg. cap. xxiv. Ha S. Hieronymus, Rabanus, Hugo.

Putant aliqui Jeremiam alludere ad amicos, qui eos quos amant aut venerantur, in pala annuli exsolunt, ut de Epicuro narrat Cicero, lib. De Finibus: «Ejus, ait, imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis et annulis habent.» Ita noster Sanchez in *Isaia* xlii, 16, et hoc loco: Annulus, inquit, metonymice ponitur pro imagine pale annuli insculpta. Hæc autem imago erat eorum quos impensius amabant, ut per eam ipsos quasi semper in oculis haberent.

Tropologie, Prælati et sacerdotes quasi annuli obsignant fideles imagine Christi: hi si malo exemplo eos obsignant imagine dæmonis, in infernale carcerem æternum detrudent: «Quia quem perdit vita, non potest salvare doctrina,» aiunt Hugo et a Castro.

25. ET IN MANU NABUCHODONOSOR. — Et significat, id est: patet ex præcedentibus. Simile est, Actor. vii, 20; *Daniel* xiv, 13, et alibi (1).

27. IN TERRAM AD QUAM IPSI LEVANT ANIMAM SUAM, — in terram, scilicet in Judæam patriam suam, quam avent, loque anima expetunt, et ad quam summo arhelant, non revertentur; morientur enim in Babylonia Jechonias, ejusque mater et propinqua. Nota: In spe et desiderio levatur anima; quia anima per desiderium quasi ad rem optatam, et ad ejus consecutionem, atque per spem ad ipsam rem quasi erigi videtur. Ita S. Hieronymus.

Tropologie, captivitas Babylonia est captivitas gehenne, in qua gravissimum supplicium est non posse inde egredi, sed in æternam esse extorrem celo et terra, in æternam habitare cum igne devorante, cum draconibus et dæmonibus.

28. NUMQUID VAS FICTILE? — Hebraice est כְּעֵבֶב, id est sculptile, vel potius idolum (ita dictum, quod dolorem et turbationem suis afferat) contempibile et fractum; Vatablus, truncus; Symmachus, purgamentum, sive quisquilia, g. d. Numquid Jechonias, qui a suis adorabatur quasi idolum, jam in captivitate vilis, abjectus, contritus est quasi vas, vel idolum fictile si confringatur? tribus enim mensibus tantum regnavit Jechonias.

Notent principes, nisi opes, gloriam, regnum fundent in timore Dei, non fore ea stabilia, sed se eum in quasi vasa et inutabilia vasa contereos et abijcendos esse: sic et sacerdotes, si desipiant,

(1) Hoc vero loco Schmidius monet *querentes animam* posse et illos esse, qui regem non tam occidere, quam in potestatem suam religere cogitant. Quod idem sumendum esse duxit, ne quod hic vates nunciatur Jechonia, regnasset iis que ei regi accidissent. Neque enim occisus est a victore Babylonia, sed tantum captivus Babelens abductus, et ab Evilmerodacho Nabuchodonosoris filio, et in regno successore eorum dimissus et honore affectus; vid. IV Reg. xxv, 27, et infra cap. lvi, 31 et seqq. Sed nisi spontanea additio vitæ sine prosperis Jechonias, vis dubium est eum a Nabuchodonosore occisum fuisse. (Rossmüller.)

et suo gradu non satisfaciunt, in sterquilinum projiciuntur, quasi sal infatuatum.

29. TERRA, TERRA, TERRA. — Nota: Ter repetit vocem terra; quia ter Judæa monita est a Deo, puta in trina trium regum clade, scilicet Joachas, Joakim et Joachin. Repetit autem terra, ut magis eos moveat doceatque, quod jam desolandi sint, et carituri rege: nam licet Jechonia successerit Sedecias, is tamen sceleratus fuit, ideoque infelix, ita ut cum eo Judæis pejus fuerit, quam si omnino caruissent rege. Jam terram proprie accepit Theodoretus; ex eo enim, inquit, quod non audiant Dei voces Judæi, qui participes sunt rationis et sermonis: hinc terram alioquitur anima carentem, de quo dixi *Isaia* 1, 2. Secundo, et potius per terram, accipe habitatores terre; hos enim vocat terram, ut notet, primo, eos esse terrenos: non celum, sed terrena cogitare; secundo, voce terra monet eos, ut cogitent se e terra hac in Babylonia, et post mortem in abyssum inferni sub terram præcipitandos. Prudenter dixit Sapient: «Tribus hisce paruisse nunquam tepentit: Venitati, potissimum divine: consilium dandi Bonum: gallo gallinæe et somno excitanti.»

SCRIBE. — Nota Prophetas non tantum verbo, sed et scripto prophetavisse, maxime ad servandam prophetie memoriam; nam *Isaia*s, cap. viii, 1, et *Habacuc*, cap. ii, 2, jubentur scribere suas prophetias, cum prophetant de rebus longe post futuris; secundo, ut notat Capella, Prophetæ aliquas prophetias pro foribus templi omni populo legendas proponebant, ut innuit *Oseas*, cap. viii, 12; *tertio*, a scribe, id est scribite, g. d. Vos, o Judæi, qui in libro genealogie soletis scribere familiarum vestrarum seriem, et proles maxime si regie sint, scribite in eo Jechoniam, sed sterilem.

STERILEM. — Hebraice עָרֵירִי ariri, id est orbem liberis, qui solus sit, uti in deserto myrica, quæ hebraice arar dicitur. Ita Chaldaus, Vatablus, a Castro. Hinc Symmachus vertit, vacuum; Septuaginta et Theodotus, abdicatum; Aquila, non crecentem: quia licet Jechonias sit habitator filium Salathiel, et alios septem gignat in Babylonia captivus, ut patet *Paral.* iii, 15; tamen nec hos, nec alios habebit, qui ei in regno succedant: ita S. Hieronymus, Rabanus, Hugo; Zorobabel enim filius Salathiel non fuit rex, sed dux populi redeuntis in Babylonia, idque tantum in itinere, et ut summum in reedificatione urbis, templi et domorum, nam patlo post ipse rediit Babylonia, ubi que mortuus est; principatus vero Judæorum fuit pene Jesam filium Josede, et alios Pontifices sibi invicem succedentes, usque ad Herodem, ut disertè docent Eusebius, lib. I *Histor.* v; Josephus, XI *Antiq.* iv, et alii. Sic hodie multis principibus et nobilibus improbis dicit Deus: Scribe virum istum sterilem; unde plurimæ nobilissimæ familie intereunt.

Aliter ex S. Hieronymo explicat Sanchez: Jechonias, inquit, vocatur sterilis et infortunatus;

quia in illis, nempe debus vitæ suæ, nullum suscipiet filium, qui sceptrum habeat, aut potestatem in terra Juda. Unde ait: «Scribe virum istum sterilem: virum qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim erit de semine ejus vir, qui sedeat (in diebus nempe illius) super solium David.» Verum prior expositio communis est, magisque plana et seria.

Dices: Christus descendit ex Jechonia, et regnavit in domo David, *Luce* i, 32; ergo Jechonias non fuit rex sterilis. Respondeo, Christi regnum non temporale fuit, de quo loquitur Jeremias, sed spirituale.

Dices secundo: Jechonia successit Sedecias rex. Respondeo, Sedecias non fuit de semine, id est proles Jechonia, sed patruus nepote peior. Unde brevissimo post tempore, et rex, et regnum sub eo funditus interit. Ita S. Hieronymus.

Moraliter nota hic, insignem libertatem Prophetæ ad increpandum etiam reges et principes. Ita Nathan libere increpavit David ob homicidium Uriæ, II Reg. xii, 1, et Elias Achab regem, III Reg. xviii, 18: «Non ego, inquit, turbavi Israel, sed tu, et domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini, et secuti estis Baalim.» Deinde accedens ad totum populum jussu Achab congregatum: «Usquequo, inquit, claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum,» vers. 21. Idem ad Ochoziam regem: «Quia, inquit, misisti nuntios ad consulendum Beelzebub deum Accaron, quasi non esset Deus in Israel, etc., ideo morte morieris,» IV Reg. i, 16. Ita Elisæus ad Joram regem: «Quid mihi et tibi est? vade ad Prophetas patris tui, et matris tuæ;» et: «Vivit Dominus exercitum, in cuius conspectu sto, quod si non vultum Josaphat regis Juda crubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.» IV Reg. cap. iii, 13 et 14. Ita Jehu propheta ad Josaphat, alias pius regem: «Impio (Achab), inquit, præbes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungeris; et idcirco iram quidem Domini merebaris; sed bona opera inventa sunt in te,» etc., II *Paral.* xix, 2. Ita Zacharias filius Joiadæ increpavit Joas regem, et principes: «Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum, ut derelinqueret vos?» ideoque ab eis lapidatus est, dicens: «Videat Dominus, et requirat,» II *Paral.* xxiv, 20. Ita Propheta misus ad Amasiam regem: «Cur, inquit, adorasti deos? vete, cui rex: «Nun consiliarius regis es? quæse, ne interficam te;» tum ille: «Scio quod cogitaverit Deus occidere te, quia fecisti hoc malum, et insuper non acquievisisti consilio meo,» II *Paral.* xv, 15. Ita Azarias increpavit Oziam regem thurificantem: «Non est, inquit, tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sacerdotum: egredere de sanctuario;» cumque rex ei minaretur, percussus est lepra, IV Reg. xxvi, 18. Ita *Isaia*s increpavit Ezechiam, quod thesauros

suos ostendisset Babyloniis, *Isaia* xxxix, 3, et Masses ob idololatriam; ideoque ab eo terra discessus est. Ita Joannes Baptistæ increpavit Pharisæos: «Progenies, inquit, perarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?» *Matth.* iii, 7; et Herodem: «Non licet tibi habere uxorem fratris tui;» ideoque decollatus est. Ita Christus reprehendit Scribas et Pharisæos, *Matth.* xxiii, toto cap., et alias sæpe. Ita Paulus ad pontificem jubentem eum percuti: «Percutiat, inquit, te Deus, paries dealbate,» *Actor.* xxiii, 3. Ita S. Stephanus cum populo eos increpavit: «Dura, inquit, cervice, et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui Sancto resistitis, etc. Patres vestri occiderunt eos qui prænuuntiabant de adventu Justii, cujus vos nunc preditores et homicidæ fuistis,» *Actor.* cap. vii, 51. Ita S. Ambrosius Theodosium, S. Bernardus Guillelmum ducem Aquitanie increparunt et emendarunt. Ita Babylus Episcopus Antiochie Numerianum Imperatorem venientem ad ecclesiam, et volentem inspicere arcanæ ejus mysteria, repressit, dicens: «Non licet tibi dolorum sacrificis pollute, ecclesiam ingredi, et divina mysteria contaminatis oculis spectare.» Qua re offensus Imperator eum excuriatum necavit, sed et ipse Imperator paulo post a socio suo occisus est. Ita Nicephorus, lib. vi, cap. xxxiii.

Denique apposite, et miræ ac libere hæc Jeremias de Joachin oracula et equis, B. Petrus Damiani adaptat Cadillo Episcopo Parmensi antipape, qui se Honorium II vocabat: «Cur, inquit, per ambitionem adipiscendi culminis, inaccessibilis que fastigi, totum fere mundum in condemnationis tue jurgium conceitasti? ut illud Jeremias exclamant: Terra, terra, terra, audit sermonem Domini. Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur. Et tu e contra ejusdem Prophetæ verbis apte valeas respondere: Ve mihi, mater mea, quare me genuisti virum rixæ, virum discordie in universa terra? Enim vero, cum religiosus quisque vir subire tam laboriosæ Sedis onus abhorreat, illicque constitui vii ullis hominum precibus acquiescat, cur te onus onerum, ut S. Leo Papa dicebat, non modo non parus aufugere, sed ultra etiam preces et prebium offendo, anxie te conaris intrudere? recte Cadillo, quasi casus *zacc*, id est populi, vocaris. O celum! o terra, o tragedia omnibus ante nos spectaculis inaudita, ut alienus Episcopus, propria sedis contempta, ignorante Deo, nesciente Petro, nesciente Romana Ecclesia, super Romanam constituitur Ecclesiam! In Babylonia Apostolica Sedes possessionem habebat, unde tantum balsami per annos singulos capiebat, quod indeficienti fonte sufficeret lampadi, quæ ante altare B. Petri rullabat appensa. Quam possessionem, accepta pecunia, Papa distraxit, canonemque aromaticum, quem recipere solebat, amisit. Aliquanto post, cum idem Papa predicto sancto altari quasi devotus assisteret et oraret, ecce quidam terribilis et gran-

dævus senex colaphum ei vehementer incussit, et ait: Tu exstinxisti lucernam meam ante me, et ego exstinguam lucernam tuam ante Deum. Ille vero profusus corruit, et paulo post diem clausit extremum. Quis, oro, duorum Paparum duriori libi videtur austeritate plectendus? utrum ille qui sancti altaris lucernam præsumpsit extinguere; an tu, qui totam Universalem Ecclesiam per furtivæ promotionis exordium niteris obscurare? Denique, his versibus concludit, mortemque celerem ei prædicat:

Fumæ vita volat, mors improvisa propinquat,
Imminet expleri præpes tibi terminus ævi.
Non ego te fallo, cepto morieris in anno.

Illa ipse ad *Caditium*, libro I, epist. 20, et ad *eundem*, epist. 21: a Per Jeremiam dicitur, cap. v: Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? Enimvero, sicut per auxesin dicitur: Sancta Sanc-

torum; sic Romanam Ecclesiam venaliter distrahi, peccatum est peccatorum. Defuncto Cesare Augusto, moerens populus Romanus clamabat: Utinam aut non nasceretur, aut non moreretur! De te autem, Cadiloe, merito dicitur: Utinam aut non nascereris, aut illico morereris! Diocletianus Imperator, teste Eutropio, lib. IX, regalis fastigii insigne deposuit, et non procul a Salonis per novem fere annos usque ad obitum, privatus in amena Herculis hortuli cultura permansit. Qui dum ab Herculo atque Galerio ad recipiendum obnixè rogaretur imperium, tanquam pestem aliquam perhorrescens dixit: Utinam Salome posses olera visere nostris manibus insita, nunquam profecto judicaretis hanc sarcinam nostris iterum cervicibus imponendam. Reges gentium imperalium dignitatum apices fugiant, et sacerdotes Dei, non sacerdotes, sed regalem, imo tyrannicam ferulam super humanum genus anhelant.

CAPUT VIGESIMUM TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Invehitur in populi pastores, id est principes, sacerdotes et pseudoprophetas, qui sua incuria, impietate malo exemplo, mendacibus promissis, quasi lupi populum perdidissent. Unde eis amotis promittitur se missurum verum pastorem, scilicet Christum ejusque Apostolos. Ita S. Hieronymus.

Primo ergo ait se pro pseudopastoribus suscitaturum Davidi germen justum, et regem sapientem, cujus nomen erit Dominus justus noster. Secundo, vers. 9, pseudoprophetarum mendacia, adulteria et scelera arguit. Tertio, vers. 19, intonat eis turbine ira Dei, et vers. 29, ignem et malleum verborum suorum. Quarto, vers. 33, rogantibus quod est onus Domini? respondet: Vos estis onus Domini ab eo exportandam in Babylonem.

Tropologica S. Hieronymus hæc recte adaptat malis pastoribus Ecclesie Christiane (1).

1. Vae pastoribus, qui disperdant et dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit Dominus. 2. Ideo hæc dicit Dominus Deus Israel ad pastores, qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum, et eiecistis eos, et non visitastis eos: ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum, ait Dominus. 3. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas eiecero eos illuc: et convertam eos ad rura sua: et crescent et multiplicabuntur. 4. Et suscitabo super eos pastores, et pascent eos: non formidabunt ultra, et non pavebunt: et nullus quaeretur ex numero, dicit Dominus. 5. Ecce dies veniunt, dicit Dominus: et suscitabo David germen justum: et regnabit rex, et sapiens erit: et faciet iudicium et justi-

(1) Cum plerisque Interpretibus, hoc caput unam pericopam cum cap. xxi continuam facere existimamus, quod de octo tantum pri-oribus versibus statuunt Sebastianus Schindlerus, Echorius, Delhierus. Ex sensu tamen Rosenmuller, hi versus nec cum his quæ procedunt, nec cum his quæ sequuntur, coherent.

Cum de malis prophetis, qui Sædæ regi suaderent, ut sese Babyloniorum potestati subtraheret, quod patriæ suæ exitiosum fore prævidebat, queritur Jeremias infra cap. xxv, 14 et seqq; ad illud itaque tempus et hic sermo referendus est.

Absoluta igitur ad regem allocutione, demonstrationem occurrunt: Paimo, ad rectores, præfectos et magistratus,

primo, minando penas, 1, 2; secundo, promittendo insurrectionem Ecclesie per prædicatores Evangelii et Christum pastorem, 3-8.

Secundo, ad pseudoprophetas, et primo, queritur de malis eorum affectibus, 9-12; secundo, commoneat de indiguitate, pena et falsitate jactatorum ab isidem oratorum, 13-24; tertio, exprobrat mendacem somnium, velut a Deo immisorum, illusionem, 25-32.

Tertio, ad populum, primo, terendo irrisores prophetiarum, sub nomine oneris Domini propositarum, 33, 34; secundo, monendo abstinere ab impio sarcasmo, 35-37; tertio, intendendo extremam perniciem violatoris hœ monium, 38-40.

tiam in terra. 6. In diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster. 7. Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, et non dicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Israel de terra Ægypti? 8. sed: Vivit Dominus, qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra Aquilonis, et de cunctis terris, ad quas eiecero eos illuc: et habitabunt in terra sua. 9. Ad prophetas: Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea: factus sum quasi vir ebrius, et quasi homo madidus a vino, a facie Domini, et a facie verborum sanctorum ejus. 10. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxurra terra, arefacta sunt arva deserti: factus est cursus eorum malus, et fortitudo eorum dissimilis. 11. Propheta namque et sacerdos polluti sunt: et in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. 12. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim, et corruent in ea: afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum, ait Dominus. 13. Et in prophetis Samaritæ vidi fatuitatem: prophetabant in Baal, et decipiebant populum meum Israel. 14. Et in prophetis Jerusalem vidi similitudinem adulterantium, et iter mendacii: et confortaverunt manus pessimorum, ut non converteretur unusquisque a malitia sua: facti sunt mihi omnes ut Sodoma, et habitatores ejus quasi Gomorra. 15. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio, et potabo eos felle: a prophetis enim Jerusalem egressa est pollutio super omnem terram. 16. Hæc dicit Dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum, qui prophetant vobis, et decipiunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore Domini. 17. Dicunt his, qui blasphemant me: Locutus est Dominus: Pax erit vobis: et omni, qui ambulat in pravitate cordis sui, dixerunt: Non veniet super vos malum. 18. Quis enim affuit in consilio Domini, et vidit et audivit sermonem ejus? quis consideravit verbum illius et audivit? 19. Ecce turbo Dominicæ indignationis egredietur, et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. 20. Non revertetur furor Domini, usque dum faciat, et usque dum compleat cogitationem cordis sui: in novissimis diebus intelligetis consilium ejus. 21. Non mittebam prophetas, et ipsi currebant: non loquebar ad eos, et ipsi prophetabant. 22. Si stetitissent in consilio meo, et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem utique eos a via sua mala, et a cogitationibus suis pessimis. 23. Putasne Deus e vicino ego sum, dicit Dominus? et non Deus de longe? 24. Si occultabitur vir in absconditis: et ego non video eum, dicit Dominus? numquid non cælum et terram ego impleo, dicit Dominus? 25. Audivi quæ dixerunt prophetae, prophetantes in nomine meo mendacium, atque dicentes: Somniavi, somniavi. 26. Usquequo istud est in corde prophetarum vaticinantium mendacium, et prophetantium seductiones cordis sui? 27. Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum, quæ narrat unusquisque ad proximum suum: sicut oblitus sunt patres eorum nominis mei propter Baal. 28. Propheta, qui habet somnium, narret somnium: et qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? 29. Numquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus: et quasi maleus conterens petram? 30. Propterea ecce ego ad prophetas, ait Dominus; qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. 31. Ecce ego ad prophetas, ait Dominus: qui assumunt linguas suas, et aiunt: Dicit Dominus. 32. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, et seduxerunt populum meum in mendacio suo, et in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis, qui nihil profuerunt populo huic, dicit Dominus. 33. Si igitur interrogaverit te populus iste, vel propheta, aut sacerdos, dicens: Quod est onus Domini? dices ad eos: Vos estis onus; projiciam quippe vos, dicit Dominus. 34. Et propheta, et sacerdos, et populus qui dicit: Onus Domini; visitabo super virum illum, et super domum ejus. 35. Hæc dicetis unusquisque ad proximum, et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus? 36. Et onus